

Решавање међународних спорова

Утицај новог Закона о уговорима на арбитражу у Кини

Нови кинески Закон о уговорима, на снази до 1. октобра 1999(у додацику "Међународно пословно право" даји је приказ овог кинеског закона), не само да прихвата важну улогу коју арбитража има у решавању спорова из уговорних односа, већ садржи и одредбе које имају непосредни значај за развој арбитраже као метода регулисања неспоразума у пословној пракси. Тако се у поглављу о закључивању уговора говори и о форми уговора и прецизира појам писмене форме, што је од значаја и за арбитражне уговоре. Нови кинески закон садржи ширу одредницу писмене форме и обухвата и углавке постигнуте савременим средствима комуницирања, што дозвољава и либералније тумачење испуњености захтева писмене форме арбитражног уговора. Поред тога, Закон предвиђа да евентуално неважење (ништавост, непостојање) уговора не повлачи за собом ништавост одредби о решавању спорова. На овај начин је у кинеском праву у потпуности прихваћен принцип аутономности односно сепарабилитета арбитражног уговора.

Конвенције о решавању спорова које су прихватиле земље Блиског Истока

Неке од земаља Блиског истока су традиционални партнери југословенских организација, а поједине представљају потенцијална тржишта. Отуда је важно знати и које од њих су прихватиле међународне конвенције о решавању спорова

Њујоршку конвенцију о признању и извршењу страних арбитражних одлука од 1958 (*Convention on Recognition and Enforcement of Foreign Arbitration Awards*) прихватиле су следеће земље региона: Алжир, Бахреин, Египат, Израел, Јордан, Кувајт, Либан, Мароко, Оман, Саудијска Арабија, Сирија и Тунис.

Све наведене државе (осим Либана и Сирије) закључиле су односно приступиле Вашингтонској конвенцији о решавању инвестиционих спорова између држава и држављана других држава (*Convention on Settlement of Investment Disputes between*

States and Nationals of other States). Поред њих, Конвенцији су приступил и Судан и Јемен.

Трошкови арбитражног поступка

У једном поступку међународне трговинске арбитраже трошкови поступка могу бити прилично велики. Трошкови обухватају накнаде арбитрама, те, код институционалних арбитража, трошкове односно накнаду за услуге и погодности која институције пружају у спровођењу конкретних поступака.

Врло јасан преглед арбитражних трошкова даје се у новом Арбитражном правилнику Арбитражног института Трговинске коморе Штокхолма (*Rules of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce*) који је на снази од 1. априла 1999 - у члану 39 наводи се да се арбитражни трошкови састоје од накнаде арбитрама, административних трошкова арбитражне институције, трошкова спровођења поступка које имају арбитраи и арбитражна институција, те накнада и трошкова вештака који се ангажују у поступку; правилник наводи (члан 41) да, поред ових, странке имају и трошкове правног заступања, те друге трошкове учешћа у арбитражи (*legal representation and other expenses for presenting its case*). Слична је и одредба (члан 31) новог Правилника за арбитражу Међународне трговинске коморе (*ICC Rules of Arbitration*) који се примењује од 1. јануара 1998. Трошкове заступања овај правилник дефинише као "разумне трошкове које странке траже за њихову одбрану у вези са арбитражом".

Критеријуми за одређивање трошкова разликују се од правилника до правилника - нека арбитражна правила трошкове и накнаду фиксирају *ad valorem* (у проценту од вредности спора), друга административне трошкове институције и накнаду арбитра одређују према утрошеном времену (обично по сату - *hourly rates*). Нова правила Лондонског међународног арбитражног суда - *London Court of International Arbitration (LCIA)*, која важе од 1. јануара 1998, садрже нови начин одређивања накнаде арбитра и Института – према обиму рада институције и арбитра, према особеностима сваког појединог спора, што укључује и његову комплексност, те према посебним квалификацијама арбитра (чланови 1 и 4 тарифе накнада и трошкова). Правилник за међународну арбитражу Америчког удужења за арбитражу – *International Arbitration Rule of American Arbitration Association* (на снази од 1. априла 1997) предвиђа у члану 32 да се административни трошкови заснивају на висини спорног износа, док се накнада арбитра одређује према обиму ангажовања по "одговарајућим" ставкама (*rates*), рачунатим дневно односно по часу (*appropriate daily or hourly rates*). Арбитражни правилник МТК утврђује трошкове спора и хонораре арбитра према вредности спора (прилог III уз правилник); при том се наводи да ће се, у одређивању накнаде, Арбитражни суд руководити пажњом коју су арбитраи показали, времену проведеном на случају, брзином којом је спор решен, те комплексношћу случаја. Овај правилник садржи и, врло контроверзну, одредбу да арбитраи треба са странкама да се договоре да ове

сносе порезе и таксе које арбитраи плаћају по основу примљене накнаде (члан 3 дела III уз правилник). Правилник о спољнотрговинској арбитражи при Привредној комори Југославије утврђује арбитражне трошкове према вредности спора (у фиксном износу и у проценту) - чланови 55 и 56 и Тарифа.

Арбитражни правилници су, иначе, строги у погледу плаћања трошкова - док се трошкови не плате, нема вођења спора, односно кретања у поступку.

Међутим, трошкови поступка само су једна ставка трошкова. Странке сnose и трошкове заступања, као и своје друге интерне трошкове. У поступку пред арбитражом није обавезно заступање од стране адвоката, али је то правило (стране настоје да ангажују зналце материјалног права, те специфичне области арбитражног права). Ови трошкови правног заступања на арбитражи посебно су велики и, често, превазилазе друге трошкове. Ни остали интерни трошкови самих странака (припрема доказног материјала, трошкови учешћа на расправама и сл.) нису мали.